

Yhteisöllistä turvaa ja hengellistä kontrollia vanhoillis- lestadiolaisuusliikkeessä

Sonja Laatikainen
Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
2023

Sosiaali- ja terveysalan koulutus
Sosionomi

Tekijä	Sonja Laatikainen	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Leena Seppälä ja Matti Virtasalo		
Työn nimi	Yhteisöllistä turvaa ja hengellistä kontrollia vanhoillislestadiolaisuusliikkeessä		
Sivu- ja liitesivumäärä	36 + 0		

Kirjallisuuskatsauksena toteutetun työn tarkoitus on ollut lisätä tietoa lestadiolaisuudesta yhteisöllisenä uskontona jo tehtyjen tutkimusten perusteella. Sosiaali- ja terveysalan työntekijät voivat käyttää työni tuloksia kohdatessaan lestadiolaisia perheitä tai yksilötyössä. Tutkimustani voi myös hyödyntää kehitettäessä hengellistä väkivaltaa kokeneiden tukipalveluja ja ammattiapua. Myös muut aiheesta kiinnostuneet voivat tutustua työhöni.

Opinnäytetyöni tietoperustaosuudessa kerron lestadiolaisuusherätysliikkeen syntymisestä ja Lars Leevi Laestadiuksen roolista uskonnan perustajana. Tuon esille lestadiolaisuusherätysliikkeen levinneisyyden maailmanlaajuisena ilmiönä ja avaan mitä yhteisöllisyys tarkoittaa lestadiolaisuusliikkeessä. Tuon esille mitä muotoja hengellisellä väkivallalla ja kontrolloinnilla on vanhoillislestadiolaisuudessa. Opinnäytetyöni aineiston olen kerännyt käyttäen elektronisia tietokantoja Finna.fi, Oula.finna ja Luc-finna. Lopulliseen tutkimukseeni valitsin kaksi tutkimusta ja neljä tieteellistä artikkelia, jotka on analysoitu sisältöanalyysiä hyödyntäen. Tutkimusaiheeni sensitiivisyyden vuoksi huomioin tutkimuksessani eettisyyden.

Opinnäytetyöni tulokset kertovat, että vanhoillislestadiolaisuusyhteisössä on paljon toisten auttamista ja tukemista liike-elämässä. Myös sosiaalinen media ja internetin keskustelupalstat ovat lisänneet aitoa yhteisöllisyyden kokemista liikkeessä. 1970-luvun hoitokokousten synnyttämä trauma aiheutti liikkeen sisällä vaikenemisen kulttuuria, mitä anonyymit verkkokeskustelut ovat pystyneet murtaamaan.

Avainsanat: Yhteisöllisyys, yhteisöt, lestadiolaisuus, kontrolli

Social and Health Care education
Bachelor of Social Services

Author	Sonja Laatikainen	Year	2023
Supervisor	Leena Seppälä ja Matti Virtasalo		
Commissioned by	Community security and spiritual control in the Conservative Laestadianism movement		
Number of pages	36 + 0		

The purpose of the work carried out as a literature review has been to increase knowledge about Laestadianism as a communal religion based on existing research. Social and healthcare professionals can utilize the results of my work when encountering Laestadian families or individuals in their work. My research can also be useful in developing support services and professional assistance for those who have experienced spiritual violence.

In the theoretical part of my thesis, I discuss the emergence of the Laestadian revival movement and Lars Levi Laestadius's role as the founder of this religious movement. I highlight the global spread of the Laestadian revival movement as a phenomenon and delve into what community means within the Laestadian movement. Additionally, I address the various forms of spiritual violence and control within the conservative Laestadian context. I collected the material for my thesis using electronic databases such as Finna.fi, Oula.finna, and Luc-finna. For my final research, I selected two studies and four scholarly articles, which were analyzed using content analysis.

The findings of my thesis reveal that within the conservative Laestadian community, there is a significant amount of mutual assistance and support. The trauma caused by the 1970s healing meetings led to a culture of silence within the movement, which anonymous online discussions have been able to break.

Key words: Communality, communities, Laestadianism, control

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	VANHOILLISLESTADIOLAISUUS SUOMESSA	7
2.1	Historia.....	7
2.2	Lestadiolaisuuden levinnäisyys ja suuntaukset	8
2.3	Vanhoillislestadiolaisuuden erityispiirteitä.....	10
3	YHTEISÖ	13
3.1	Yhteisön määritelmä	13
3.2	Vanhoillislestadiolaisen yhteisön tuki ja tuen muodot.....	13
3.3	Uskonnon tuoma hengellinen turva yksilölle ja yhteisölle.....	14
4	HENGELLINEN VÄKIVALTA.....	16
4.1	Hengellisen väkivallan määritelmiä.....	16
4.2	Hengellisen väkivallan ilmenemismuodot liikkeessä	17
5	KIRJALLISUUSKATSAUS	19
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkittava aihe	19
5.2	Kirjallisuuskatsaus menetelmänä	20
5.3	Aineiston hankinta ja valinta	20
5.4	Kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto.....	21
5.5	Aineiston analysointi	26
6	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET	29
6.1	Verkostoituminen liike-elämässä	29
6.2	Yhteisön siirtyminen sosiaaliseen mediaan	30
6.3	Hoitokokousten aiheuttama trauma	32
6.4	Lestadiolainen yhteisö ja väkivalta lapsen näkökulmasta	33
7	POHDINTA	35
7.1	Tulosten tarkastelu	35
7.2	Tutkimuksen eettisyys	37
7.3	Itsearviointi.....	37
	LÄHTEET:.....	39

1 JOHDANTO

Vanhoillislestadiolaisuuteen liitetään usein yhteisöllisyys, suurilukuiset perheet, tiukka esivallan kunnioitus sekä usko Raamatun oppeihin. Yhteisöllisyys liikkeen sisällä voi näyttäytyä monella eri tavalla. Esko Säaskilahti mainitsee 2020 SRK:n vuosikirjassa yhteisöllisyyden tuovan turvaa yhteisön jäsenille sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Säaskilahden mukaan tämä näkyy keskinäisenä luottamuksena, tukena ja auttamishaluna uskovaisten keskuudessa. Säaskilahti pitää yhteisöllisyyttä sosiaalisena pääomana (Luokkala & Palola 2020, 94.) Tyytyväisten uskovaisten lisäksi on myös paljon liikkeestä eronneita jäseniä. Liikettä on myös arvosteltu lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten tultua julki. Myös liikkeen harjoittamat hoitokokoukset 1970- luvulla ovat herättäneet negatiivista julkisuutta liikettä kohtaan. Kuitenkin liikkeeseen kuuluu arvioiden mukaan noin 35–40 000 aikuisjäsentä ja yli 100 000 suomalaista, koska liikkeen sisällä on paljon lapsia ja nuoria. Liikkeen jatkumisen kannalta on olennaista, että edes osa näistä jäsenistä on tyytyväinen liikkeeseen, jonka arvojen mukaan on valinnut elävänsä.

Opinnäytetyöni tarkoitus on tutkia lestadiolaisuutta yhteisöllisenä uskontona. Tutkimukseni toteutin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto koostuu kahdesta tutkimuksesta ja neljästä tieteellisestä tutkimusartikkelista. Tutkimuksen tein sisältöanalyysiä hyödyntäen. Jo tehtyjen tutkimusten valossa huomasin aika pian, että aiheesta tehdyt tutkimukset keskittyivät lähinnä hengellisen väkivallan ja kontrolloinnin korostumiseen uskonyhteisössä. Tutkimuksia, joissa olisi tutkittu lestadiolaisuutta hyvinvoivana yhteisönä ja joissa yhteisön tuki auttaa jäseniään eteenpäin ei juurikaan löytynyt. Sen sijaan tutkimuksia, joista kuitenkin kävi ilmi, että lestadiolaisyhteisössä on paljon toisten auttamista ja tukemista esimerkiksi liike- elämässä löytyi tietoa jonkin verran. Myös sosiaalisesta mediasta on tullut lestadiolaisille tärkeä paikka jakaa asioita ja antaa vertaistukea. Liikkeen jäsenten osallistuminen verkossa tapahtuviin keskusteluryhmiin on synnyttänyt oman alakulttuurinsa liikkeelle 2000- luvulla. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on: millaisia tuen muotoja vanhoillislestadiolaisyhteisö tarjoaa jäsenilleen? Toisena kysymyksenä tutkin millaisia kontrolloinnin muotoja yhteisössä käytetään?

Opinnäytetyöni tuloksia voivat hyödyntää sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset heidän kohdatessaan hengellistä väkivaltaa ja kontrollointia kokeneita lestadiolaistaustaisia henkilöitä. Työni tarjoaa tietoa myös muille aiheesta kiinnostuneille.

2 VANHOILLISLESTADIOLAISUUS SUOMESSA

2.1 Historia

Suomalaisen kirkon sisällä toimii herätysliikkeitä, jotka ovat syntyneet perinteisesti protesti- ja uudistusliikkeinä. Herätysliikkeiden tarkoitus on ollut korostaa voimakasta uskonnollisuutta. Herätysliikkeiksi Suomessa mainitaan rukoilevaisuus, herännäisyys, evankelisuus ja lestadiolaisuus, jotka ovat syntyneet 1700–1800-luvuilla. Sotien jälkeen syntyi vielä viides herätysliike viidesläisyys. Perinteisesti herätysliikkeet ovat organisoituneet monissa maissa omiksi kirkkokunnikseen, mutta Suomessa ne toimivat osana evankelisluterilaista kirkkoa. (Suomen ev.lut. Kirkko)

Lestadiolaisuus on suurin ja laajimmalle levinnyt pohjoismainen herätysliike. Lestadiolaisuus on saanut alkunsa 1840-luvulla Pohjois- Ruotsissa, missä Lars Leevi Laestadius (1800–1861) toimi Kaaresuvannon kirkkoherrana. Professori Juha Pentikäisen mukaan Lars Leevi Laestadius oli merkittävä ajattelija ja tiedemies. Lars Leevi Laestadius Lestadiolainen syntyi tammikuussa 1800 Arjeplogissa, Ruotsin lapissa köyhään perheeseen. Laestadius kiinnostui jo varhain kasvitieteestä ja luonnosta. Elämänsä aikana hän keräsi kymmeniä tuhansia kasveja, joista kolmisenkymmentä lajia hän otti nimiinsä. Laestadius opiskeli Uppsalan yliopistossa ja hänet vihittiin papiksi 1824. Varsinaisen uskonnollisen herääminen Laestadiolainen kuitenkin koki 1844, kun hän kohtasi Milla Clementintyttären, lapin Mariaksi kutsutun naisen, joka oli kokenut uskonnollisen herätyksen ja joka kuului niin kutsuttuun liikkeeseen. (Halonen & Pikkujämsä 2011)

Laestadius koki hengellisen murroksen käytyään lapin Marian kanssa hengellisen keskustelun. Tämä johti siihen, että syntyi niin sanottu Lapin herätys. Tässä Laestadius käytti kahta työmuotoa. Herätysliikkeen syntymisen jälkeen kyläruokustapahtumissa luettiin Laestadiuksen kirjoittamia rukouksia ja saarnajäljennyksiä. Tämän jälkeen tilaisuuteen osallistuneet ”puhutettiin” eli heidän sieluntilastaan keskusteltiin. Tämä johti siihen, että kirkon piirissä syntyi nopeasti omaileimainen ja itsenäinen herätysliike. Myös maantieteellinen näkökulma edisti liikkeen syntymistä. Seurakunnan alueet olivat laajoja ja pappeja oli vähän. Tämä

johti siihen, että riippumaton maallikkotoiminta sai suuren vapauden. (Kinnunen 2013, 39–40)

Laestadiuksen alkuun saattamat herätykset alkoivat Torniojoen laaksosta Ruotsin puolelta 1840- luvulla mistä ne levisivät vähitellen Suomeen. Laestadius pyrki herätysjulistuksellaan synnintunnon herättämiseen ja myös aikalaisten elintapojen raitistumiseen. Laestadiuksen kuoleman jälkeen 1861 liike muuttui maallikkojohtoiseksi. Liike laajeni ja sen vaikutus ulottui 1870–1880 luvuilla Keski- Pohjanmaalle mistä se levisi vuosisadan vaihteessa Etelä- Suomen kaupunkeihin asti. (Salomäki 2010, 51–52)

Laestadiuksen jälkeen liikkeen johtohahmona toimi maallikkosaarnaaja Juhani Raattamaa (1811–1899). Raattamalla oli merkittävä vaikutus liikkeen muotoutumiselle. Liikkeen keskeisiksi elementeiksi muodostuivat rippikäytäntö, maallikkojenhengellinen pappeus ja vahva seurakuntayhteys. Raattamaan kuoleman jälkeen liikkeessä tapahtui suuri hajaannus. Tämä hajaannus ajoi liikkeen kolmeen pääuomaan. Hajaannusten taustalla olevat syyt olivat liikkeen laajeneminen erilaisille alueille, sukupolven murros, teologiset erimielisyydet sekä ihanne kiinteästä seurakuntayhteydestä. Jakautuminen alkoi 1890- luvulla ja jatkui aina seuraavan vuosisadan ensimmäiselle kymmenelle. (Salomäki 2010, 52)

2.2 Lestadiolaisuuden levinnäisyys ja suuntaukset

Laestadiuksen perustaman herätysliikkeen kannatus laajentui Pohjois- Ruotsista ja Suomesta Pohjanmaalle, eteläisempään Suomeen ja Karjalaan 1800- luvun lopulla. Liike sai myös kannattajia Pohjois- Amerikasta, jonne herätys levisi siirtolaisten mukana 1860- luvulla. (Kansallisarkisto)

Jouko Talosen mukaan (2012) Lestadiolaisuuteen liitetään piirteiltään toisiaan lähellä olevia uskonnollisia yhteisöjä ja ryhmiä. Talosen mukaan lestadiolaisuus jakaantuu seitsemään eri päähaaraan. Näitä ovat vanhoillislestadiolaisuus, esikoislestadiolaisuus, pikkuesikoisuus/ rauhansanaisuus, uusherätys, lyngenin suunta sekä sillanpääläisyys. Näistä viimeisin on lähes sammunut Suomessa, mutta toimii Amerikassa edelleen Törnöläisyytenä. (Hurtig 2013, 26)

Opilliset ristiriidat johtivat 1900- luvun taitteessa suureen hajaannukseen, jolloin lestadiolaisuus jakaantui kolmeen pääryhmään, joita ovat vanhoillislestadiolaisuus, esikoislestadiolaisuus ja uusherätys. 1930-luvulla syntyi pikkuesikoisuus eli rauhansanaisuus, joka erosi liikkeestä omaksi suuntaukseksi. Suomessa lestadiolaisuuden suuntaukset ovat pysyneet osana luterilaista kirkkoa opillisista eroista huolimatta. Suurin Suomessa toimiva suuntaus on vanhoillislestadiolaisuus, johon kuuluu noin 75 % Suomen kaikista lestadiolaisista ja jonka keskusorganisaationa toimii Suomen rauhanyhdistyksen keskusyhdistys. (Kansallisarkisto)

Vanhoillislestadiolaisuus organisoitui 1900- luvun alussa, jolloin perustettiin yhdistys, jonka katsotaan vaikuttaneen myöhemmän Suomen rauhanyhdistyksen keskusyhdistyksen (SRK) perustamiseen 1914. SRK:n tehtäväksi katsottiin vuonna 1921 hyväksytyjen sääntöjen mukaan valvoa ja tukea paikallisia rauhanyhdistyksiä niiden työssä ja järjestää Raamattuun perustuvia esitelmiä ja hartauskokouksia. Näitä pitämään ja järjestämään tuli yhdistyksen lähettää sopivaksi katsomiaan henkilöitä. Lisäksi perustettiin oma lehti Siionin lähetyslehti 1912. Kansanopisto perustettiin 1920-luvulla. (Salomäki 2010, 52–53)

Omat toimitilat mahdollistivat rauhanyhdistyksen toiminnalle hyvän perustan. Tämä johti siihen, että yhdistystoiminta vakiintui ja uusia toimintamuotoja alkoi kehittyä. Omien toimintamuotojen ja sielunhoidollisten menetelmien kehittäminen johti siihen, että liike irtaantui valtionkirkosta yhä enemmän. Liike hyväksyi valtionkirkon sakramenttien antajana, mutta sielunhoidollinen ja opillinen sisältö noudatti liikkeen sisäisiä arvoja. (Linjakumpu 2012, 58–59)

Suomen suurimpana herätysliikkeenä vanhoillislestadiolaisuus on vaikutusvaltaisin ja laajin ryhmittymä, jolla on arvioiden mukaan yli 100 000 kannattajaa. Liike on alkujaan lappilainen, mutta tällä hetkellä noin kaksi kolmasosaa vanhoillislestadiolaisista asuu Pohjois- Pohjanmaalla (Linjakumpu 2012, 9.) Suomen rauhanyhdistyksen keskusyhdistys sijaitsee Oulussa. SRK ry:llä on johtava uskonnollinen ja myös hallinnollinen rooli herätysliikkeessä. (Rova 2022, 81)

2.3 Vanhoillislestadiolaisuuden erityispiirteitä

Suomalaisessa yhteiskunnassa vanhoillislestadiolaisuuden merkitys ei ulotu vain liikkeeseen itseensä, vaan sen merkitys myös liikkeen ulkopuolella on ollut koko sen historian ajan suuri. Vanhoillislestadiolaisuus on toiminut Pohjois- Suomessa tiiviinä ja vahvana yhteisönä. Tämä on mahdollistanut sen, että liike on päässyt määrittelemään paikallisyhteisöjen ihmisten välisiä sosiaalisia suhteita liikkeen sisällä ja myös liikkeen ulkopuolella. Suomalaisessa yhteiskunnassa vanhoillislestadiolaisuudella on ollut vahva poliittinen, uskonnollinen ja taloudellinen asema. (Linjakumpu 2012, 9)

Lestadiolaisuuteen liitetään usein kriittinen suhtautuminen uusiin ilmiöihin. Liike torjui aikanaan syntyvyyden säännöstelyn, television, viihdekulttuurin ja alkoholin käytön. Myös asenne huippu- urheiluun on ollut kielteinen. Vaikka liike on pyrkinyt elämään maallisen yhteiskunnan normien mukaan ovat vanhoillislestadiolaiset arvot säilyneet liikkeen sisällä selkeärajaisena. Myös suurilukuiset lapsimäärät perheissä ylläpitävät yhteisön poikkeavuutta valtaväestöstä (Hintsala & Kinnunen 2013, 73–74.) Lestadiolaisia pidetään perhekeskeisinä ehkäisyn puuttumisen vuoksi perhesuunnittelussa. Lestadiolaisen uskon mukaan jokainen lapsi on jumalan lahja. Perheen kokoa ei suunnitella. Hurtig siteeraa kirjassaan Taivaan taimet SRK: pääsihteeri Tuomas Hännisen lausuntoa Kotimaa lehdessä seuraavalla tavalla. Äidin hengen ollessa uhattuna terveydellisten riskien tai vaikeiden masennuskausien yhteydessä ehkäisyn tarve tunnustetaan. Samoin päädytään poikkeuksellisiin ratkaisuihin lääkärin mielipiteen ilmaistessa mahdollisesta äidin hengenvaarasta (Hurtig 2013, 43.) Vanhoillislestadiolaisena eläminen Suomessa ei ole välttämättä helppoa. Valtavirran ulkopuolella eläminen vaatii jäseniltään kanttia, etenkin kun ulkopuolisten reaktiot ovat viime vuosina olleet kielteisiä liikettä kohtaan. Suurperhe Suomessa ei välttämättä herätä kunnioitusta. Liike myös leimaa jäseniään sekä hyvässä, että pahassa. Yhteisön vaatimukset saattavat näyttäytyä ulkopuolisille ankarana ja vanhoillisena. Myös moni vanhoillislestadiolainen saattaa kokea häpeää kuuluessaan yhteisöön, jota kauhistellaan ja jonka jäsenenä oloa saatetaan pitää jossakin piireissä järjettömänä. (Ruoho & Ilola 2014 17,18.)

Vanhoillislestadiolaisuus asettaa jäsenilleen hyvin selkeärajaiset säännöt liittyen ulkonäköön ja koristautumiseen. Meikkaamista, korvakorujen käyttöä ja hiusten värjäämistä pidetään syntinä. Kuitenkin kaula- ja rannekoruja saa käyttää. Myöskään permanentin ottaminen hiuksiin ei ole kiellettyä. Liike ei hyväksy naispappeutta, homoseksuaalisuutta tai niin sanottua maailmallista musiikkia (Ruoho & Ilola 2014, 18–19.)

Lestadiolaisia pidetään hyvinä, ahkerina ja rehellisinä työntekijöinä. Nuorten miesten kohdalla vanhoillislestadiolainen raittius voi vaikuttaa myös myönteisesti työnsaantiin. Liikkeen naisilla voi olla päinvastainen tilanne. Naimisissa olevat lestadiolaiset naiset saatetaan nähdä ei-toivottuina työntekijöinä heidän tulevien raskauksiensa vuoksi. Taaperoikäisten lasten äideillä taas saattaa olla paljon sairauspoissaoloja lasten sairastaessa. (Ruoho & Ilola 2014, 18–19.)

Kirjassaan *Taivaan taimet* Johanna Hurtig tuo esille Lestadiolaisuus herätysliikkeen opillisia erityispiirteitä. Hurtigin mukaan liikkeen omakuvaa voisi kutsua eksklusiiviseksi, koska itseymmärrys liikkeen sisällä sulkee muut pelastuksen ulkopuolelle. Lestadiolaisliikkeen opetus nojaa luterilaiseen oppiin, mutta joidenkin korostusten osalta poikkeaa kirkon opetuksista. Vanhoillislestadiolaiselle opetukselle leimallista on oppi omasta yhteisöstä ainoana pelastuksen tuojana. Käsitys oman yhteisön ainutlaatuisuudesta vahvistaa yhteisöllisyyttä liikkeen sisällä. Liikkeessä korostuu myös armon ja lain välinen suhde. Anteeksiantamus ja armo liikkeen jäsenten kesken nähdään tapana tulla yhteisön jäseneksi ja pysyä jäsenenä. Kun taas puhutaan laista, sillä tarkoitetaan sitä, mitä Jumala odottaa ihmisestä. (Hurtig 2013, 28–29)

Lestadiolaisuuden suhde esivaltaan on kaksinainen siten, että vaikka se herätysliikkeenä mursi uskontoon liittyviä vanhoja rakenteita, on se hyvin konservatiivinen. Läpi historiansa lestadiolaisuus on suhtautunut myönteisesti esivaltaan. Lestadiolaiset ovat osallistuneet aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan, mutta pitäytyneet luterilaisen kirkon piirissä. Kuitenkaan suhde kirkkoon ei ole aina ollut yksiselitteinen. Lestadiolaisen opin mukaan kirkko hyväksyttiin kasteen ja ehtoolaisen toimittajana. Kuitenkaan kirkon ei ole haluttu vaikuttavan liikaa herätysliikkeen uskonnolliseen sisältöön. (Linjakumpu 2012, 56)

Lestadiolaisuudessa keskeistä on ollut maallikkolähtöisyys, eli seuroja ovat pitäneet muut kuin papit. Lestadiolaisuudessa maallikkosaarnaajista on tullut kansan hengellisiä auktoriteetteja ja uskonnollisen normiston määrittäjiä. Lestadiolaisuusliike on halunnut oman uskovaisen yhteisön määrittävän kristillisen elämän normit ja uskonnollisen opin kirkon sijasta. Liikkeen maallikkovaltaisuus onkin tärkeä osa liikkeen yhteisöllistä identiteettiä. (Linjakumpu 2012, 56–57)

Vanhoillislestadiolaisen seurakuntaopin kulmakivi on ajatus ihmiseltä ihmiselle siirtyvästä evankeliumista. Lestadiolaisissa seuroissa kuultava synninpäästö ”Jeesuksen nimessä ja puhtaassa sovintoveressä” on vaikuttava vain samoin uskovien todistamana. Vanhoillislestadiolaisen opin mukaan Jumalan valtakunta merkitsee myös Jumalan ihmisille antamaa valtaa päästä osalliseksi Jumalan valtakuntaan oikeaksi katsomansa uskonyhteisön kautta. Vanhoillislestadiolaisessa synninpäästöissä korostuu yhteisöllinen usko. Vanhoillislestadiolaisessa uskossa sosiaaliset sidokset ovat vahvoja mikä takaa maallikkopuhujien ja pappien käyttämää valtaa tulkita Raamattua. (Hintsala & Kinnunen 2013, 70–72)

3 YHTEISÖ

3.1 Yhteisön määritelmä

Opetushallitus määrittelee ryhmän joukoksi yksilöitä, jotka ovat toistuvasti keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Ryhmä muodostuu henkilöistä, jotka tuntevat kuuluvansa ryhmään. Yhteisöllä tarkoitetaan, jonkin alueen tai asian ympärille koostuvaa rajattua ryhmää. Yhteisöllä on sosiaalinen rakenne ja se koostuu yksilöistä, joita yhdistää yhteinen tehtävä tai päämäärä. Jokaisessa yhteisössä on oma normistonsa, jotka vaikuttavat yhteisöön sitoutuneen yksilön asemaan. Sosiaalinen kontrolli ja ryhmäpaine pitävät yhteisön koossa. Yhteisön jäsenillä on keskinäisriippuvuus toisiinsa ja näin ollen enemmistön mielipide on yleensä ratkaiseva. (Opetushallitus)

Modernin protestanttisen teologian perustaja Friedrich Schleiermacher (1768–1834) väitti uskonnon aiheuttavan ihmisessä niin suuria tunteita, että ne olisi hyvä jakaa toisten kanssa. Schleiermacherin mukaan yksilö toimii luonnollisen tarpeen ohjaajamana, kun hän kertoo uskostaan ja hakeutuu samoin tuntevien seuraan (Lehtonen 2009, 67).

Emile Durkheimin (1980, 1985) mukaan yhteisössä keskeistä on yhteisyyden tunne, joka on yksilön/ yhteiskunnan välisen suhteen perusta. Heikki Lehtonen (1990) taas kuvaa yhteisöllisyyttä yhteisön jäsenten vuorovaikutuksessa syntyneen ryhmäidentiteetin toiminnallisena tuloksena. Yhteisyys, joka kehittyy vahvistuvana yhteenkuuluvuuden tunteena, on symbolista yhteisyyttä. Tämä voidaan myös ymmärtää ryhmäidentiteettiä vahvistavana tietoisuusmuotona. Perhe, suku, kylä tai heimo ovat syntyneet konkreettisen vuorovaikutuksen seurauksena. Nämä yhteisöt ovat suhteellisen pysyviä rakenteeltaan. (Kuosmanen 2021)

3.2 Vanhoillislestadiolaisen yhteisön tuki ja tuen muodot

Vanhoillislestadiolainen uskonto on hyvin yhteisöllinen uskonto. Esko Sääskilahti määrittelee SRK:n 2020 vuosikirjassa yhteisöllisyyden omassa ryhmässään luottamuksena, tukena ja auttamishaluna. Perinteisinä yhteisöinä Sääskilahti pitää

perhettä, sukua, kylää ja heimoa. Sääskilahden mukaan perinteistä yhteisöä kuvaa termi yhdessäoloyhteisö. Yhdessäoloyhteisön välillä on läheisiä suhteita ja sitä pitävät koossa sisäiset normit ja perinne. Sääskilahden mukaan asiayhteisö on taas yhteisöllisyyden moderni muoto. Asiayhteisö perustuu niihin hyötyihin, joita yhteisön jäsenet toistensa kautta tavoittelevat. Uskovien yhteyttä Sääskilahti kuvaa yhteisöksi, joilla on samankaltainen usko. Vastakohtana yhteisöllisyydelle Sääskilahti mainitsee ulkopuolisuuden. (Luukkala & Palola 2020, 94)

Rauhanyhdistykset ovat perustaneet useilla paikkakunnilla diakoniatoimikuntia helpottamaan haastavissa elämäntilanteissa olevia jäseniään. Diakoniatoimikuntien tehtävä on huolehtia vanhuksista ja sairaista. Ruohon ja Ilolan toimittamasta teoksesta *Usko, toivo ja raskaus vanhoillislestadiolaista perhe-elämää käy ilmi*, että myös suurperheen kanssa kamppailevat perheet toivoisivat koteihinsa lastenhoitoapua diakonitoimikunnan kautta (Ruoho & Ilola 2014 306–307.) Yhteisö pyrkii myös tukemaan omia jäseniään siten, että tilaisuuksiin on helppo tulla lasten kanssa. Lasten huomioiminen näkyy lähinnä siten, että rauhanyhdistyksen tiloihin on rakennettu lastenhoitohuoneet ja päiväkerhotilat. jälkikasvulle järjestetään illanviettoja ja leirejä leirikeskustoissa. Tilaisuuksissa on hauskaa ohjelmaa, henkilökunta on mukavaa ja niissä on mahdollisuus tutustua yhteisön toisiin lapsiin. Ruohon ja Ilolan mukaan monet lestadiolaiset näkevät yhteiskunnan tuet suomalaisille lapsiperheille Jumalan tuomana siunauksena. Yhteiskunnan tuilla tarkoitetaan tässä yhteydessä äitiys- ja isyyslomia, kotihoidon tukea ja lapsilisiä. (Ruoho & Ilola 2014, 191)

3.3 Uskonnon tuoma hengellinen turva yksilölle ja yhteisölle

Ruoho kuvaa kirjassaan psykiatrian ja käyttäytymistieteiden professori Harold G. Koenigin näkemystä uskonnon vaikutuksista fyysiselle ja henkiselle terveydelle. Teoksessaan *Is Religion Good for Your Health? The Effects of Religion on Physical and Mental Health* Ruohon mukaan Koenig esittää aiheesta tehtyjen tutkimusten mukaan tavanomaista uskonnollisemman henkilön olevan fyysisesti terveempi ja todennäköisesti pitkäikäisempi kuin henkilö, jolla ei ole uskonnollista

vakaumusta. Luonnollinen selitys tälle löytyy siitä, että uskontoon sitoutunut henkilö välttää omassa elämässään epäterveellisiä elämäntapoja kuten alkoholia, tupakkaa tai huumeita. (Ruoho 2013, 34)

Lestadiolaisten ongelmat ovat näyttäytyneet mediassa jo pitkään. Kuitenkin enemmistö lestadiolaisista on elämäänsä tyytyväisiä, eivätkä he näin ollen koe elämäänsä erityisen väkivaltaiseksi tai ahdistavaksi. Teologi Aila Ruohon mukaan uskonnosta turvansa löytänyt ihminen voi kokea kiellot ja rajoitukset positii-visena asiana. Epävarma ja turvaton ihminen saattaa jopa tuntea kiitollisuutta selkeistä säännöistä ja rajoituksista. (Villa 2013, 16)

Uskonto on yhteisöllistä vanhoillislestadiolaisessa uskonnossa. Liikkeessä korostuu oman uskovan ryhmän merkitys. Vanhoillislestadiolainen usko nojaa siihen oletukseen, että pelastuminen on mahdollista vain oman ryhmän sisällä. Eksklusiivinen seurakuntakäsitys on kuulunut liikkeen opilliseen rakenteeseen alusta asti. Liikkeen opetuksen mukaan lestadiolaiset muodostavat Jumalan valtakunnan, mikä on hyvin konkreettinen paikka. Tämän valtakunnan sisällä ovat uskavaiset, mutta uskottomat jäävät sen ulkopuolelle. Vanhoillislestadiolaisuudessa yhteisön ajatellaan olevan Kristuksen ruumiin ilmentymä ja näin ollen liikkeen olevan yhtenäinen myös sydämeltään. Seurakunta, joka muodostuu yhdestä sydämestä ja yhdestä hengestä ei voi riidellä itseään vastaan (Linjakumpu 2012, 43–44.)

4 HENGELLINEN VÄKIVALTA

4.1 Hengellisen väkivallan määritelmiä

Piispain kokouksen työryhmä on määritellyt hengellisen väkivallan fyysistä, henkistä tai hengellistä vahinkoa uhrilleen tuottavaksi toiminnaksi. Hengellinen väkivalta loukkaa sen kohteeksi joutuvan oikeuksia. Hengellinen väkivalta voi myös vaarantaa uhrin terveyttä ja henkeä. Uhri saatetaan myös alistaa tilaan, jossa hänen tahtoaan, itsemääräämisoikeuttaan ja kykyjään ei oteta huomioon. (Villa 2013, 14)

Luterilaisen kirkon sanaston Aamenesta öylättiin mukaan hengellistä väkivaltaa ilmenee perinteisissä kirkkokunnissa kuin myös uskonnollisissa liikkeissä. Uhriksi joutumisen riski on kuitenkin huomattavasti suurempi fundamentalistissa lahoissa, joissa toimii karismaattinen johtaja. Uskonliikkeessä väkivalta voi näyttäytyä osana toimintakulttuuria tai ilmetä yksittäistapauksina. Väkivallan tarkoitus on nujertaa ihmisen mielipide, elämäntapa ja elämänkatsomus. Hengellinen väkivalta voidaan määritellä henkiseksi väkivallaksi, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Hengellisen väkivallan ilmenemismuotoja ovat kontrollointi, pelottelu, syyllistäminen, käännäyttäminen ja eristäminen. (Villa 2013, 15)

Aila Ruoho määrittelee kirjassaan Pyhät, pahat ja pelokkaat hengellisen väkivallan muodoiksi pelottelun, syyllistämisen, arvostelun, moittimisen, huomiotta jättämisen ja nollaamisen. Ruohon mukaan väkivaltaa on myös pakottaminen tai painostaminen osallistumaan uskonnollisiin tilaisuuksiin. Myös suhteettomien vaatimusten esittäminen on hengellistä väkivaltaa. Samoin kritiikin kieltäminen, sairauksien demonisointi, pedofiilien ja muiden väärintekijöiden suojeleminen, juorujen ja valheiden levittäminen, iva, pahantahtoisuus, ihmissuhteilla kiristäminen, tuomitseminen, karttelu ja äärimmäisenä toimenpiteenä hylkääminen ovat hengellistä väkivaltaa. (Ruoho 2017,157)

Johanna Hurtigin ja Aini Linjakummun mukaan hengellinen väkivalta syntyy ympäristöissä, joita leimaa eksklusiivisuus, autoritaarisuus ja kuriyhteisöllisyys. Autoritaarisuus tarkoittaa hierarkkista hallitsemistapaa. Kuitenkin sitä voi harjoittaa

suurempikin joukko saman uskonnollisen ymmärryksen jakavia uskonyhteisön jäseniä. Uskonyhteisöissä autoritäärisyys näyttäytyy jäsenten emotionaalisenä, toiminnallisena ja opillisena valvontana ja myös sanktioina. (Rova 2022, 40.)

Hurtig ja Linjakumpu pitävät yhteisöllistä eksklusiivisuutta hengelliselle väkivalalle altistavana tekijänä. Kuriyhteisöissä ilmenee myös täydellisyyden tavoittelua uskonelämässä. Tallainen ajattelutapa voi laajeta muihinkin hengellisiin asioihin. tällöin johtajien mielipiteet, tavoitteet ja tunnekokemukset muuttuvat yhteisön moraaliseksi ja hengelliseksi mittareiksi. (Rova 2022, 40.)

Teologi Mikko Sulanderin mukaan hengellinen väkivalta voi ilmetä uhria kohtaan, joko henkisenä, fyysisenä tai seksuaalisena väkivaltana. Hengelliseen väkivaltaan liittyy aina uskonnollinen ulottuvuus. Uskonto voi toimia väkivallan käyttäjän välineenä tai sitten uskonto on joko suoraan tai välillisesti syynä väkivaltaan. (Villa 2013, 15.)

Uskonyhteisössä saatetaan antaa jäsenille ajattelua ja käyttäytymistä liikaa rajoittavia sääntöjä. Uskonnollisissa yhteisöissä kontrollointi voi ulottua kaikkiin elämäntilanteisiin kuten pukeutumiseen, seurusteluun, avioitumiseen ja asuinpaikkaan. (Villa 2013,16)

4.2 Hengellisen väkivallan ilmenemismuodot liikkeessä

Uskonnolliset liikkeet käyttävät vain hyvin harvoin pakkovaltaa. Yleensä liikkeiden toiminta perustuu lähtökohtaisesti väkivallattomuudelle. Linjakumpu kuvaa kirjassaan Uskonnon varjot uskonnollisia yhteisöjä paradoksiyhteisöiksi. Nämä yhteisöt tuottavat jäsenilleen paljon hyviä, mutta myös huonoja asioita. Myönteisiksi asioiksi Linjakumpu mainitsee turvallisuuden, yhteisöllisyyden ja jaetun todellisuudenkokemuksen, jatkuvuuden, voimaantumisen tunteen ja tuen identiteetin kehityksessä. Kuitenkin hengellisen väkivallan syntymisen kannalta on oleellista, että yhteisön synnyttämä hyvä on olennainen tekijä. Väkivallan kokeminen ei ole mahdollista ilman yhteisön hyvyttä. Syvälle meneviä väkivallan kokemuksia jäsenilleen kykenevät tuottamaan ainoastaan yhteisöt, joilla on kokonaisvaltainen ja merkityksellinen rooli jäsentensä elämässä. Myös ihmisten kokemukset

hengellisestä väkivallasta vaihtelevat. Toiset kokevat herkemmin tietynlaisen kohtelun väkivaltana, kuin taas toisille sillä ei ole vaikutusta. Paradoksaalisuuden vuoksi, joka liittyy uskonnollisiin yhteisöihin, on vaikea löytää yksimielisyyttä siitä milloin on kyse normaalista hengellisestä toiminnasta ja milloin ongelmalliseksi määrittävästä asiasta. (Linjakumpu 2015, 12,13)

Kirjassaan taivaan taimet Hurtig sisältää väkivallan käsitteeseen yksilöiden kohtaamat hallinnan ja rajoittamisen tavat, joita yhteisön jäsenet ovat kohdanneet. Hurtigin mukaan väkivalta voidaan nähdä funktionaalisenä ratkaisutapana, jonka ryhmän tai perheen jäsenet tietyissä tilanteissa hyväksyvät ja jonka he hyväksynnällään mahdollistavat. Hurtigin mukaan yhteisöllisesti rakentuvat arvot ja asenteet ovat läsnä väkivaltaan reagoinnissa ja sen tunnistamisessa. Abstraktin väkivaltailmiön suhteen yhteisöllinen kulttuuri voi olla yksiselitteisen torjuva ja ymmärrettävä. Hurtig myös lisää, että olisi hyvä, jos yksilöä auttavat ammattilaiset olisivat aina tietoisia siitä millaisessa sosioekonomisessa kulttuurissa yksilö elää. (Hurtig 2013, 80–84)

5 KIRJALLISUUSKATSAUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkittava aihe

Asun Pohjois- Pohjanmaalla, jossa on perinteisesti asunut paljon lestadiolaisperheitä. Myös Rauhanyhdistyksen keskusyhdistyksen kotipaikka on Oulu. Olen tavannut aikaisemmin työelämässä ja myös nykyisessä työssäni vanhoillislestadiolaisia. Monet näistä tapaamistani henkilöistä ovat olleet hyvin tasapainoisia ja tyytyväisen oloisia. Lisäksi he ovat olleet luotettavia työkavereita. Rehellisesti kuitenkin täytyy tunnustaa, etten tunne ketään lestadiolaista henkilökohtaisesti syvällisellä tasolla. Kiinnostuin kuitenkin tästä aiheesta, koska asun maantieteellisesti alueella, jossa on suuri todennäköisyys sille, että asiakkainani tai työkavereinani on lestadiolaistaustaisia henkilöitä. Haluan kunnioittaa jokaisen uskontoa ja vakaumusta, vaikka en itse ajattelisikaan asioista samoin.

Viime vuosina vanhoillislestadiolaiset ovat olleet negatiivisessa mielessä julkisuudessa esillä lasten hyväksikäyttötapausten tultua julki. Tämä johti siihen, että myös 1970- luvun hoitokokoukset nostettiin uudestaan suurennuslasin alle 2000-luvulla. Kuitenkin lestadiolaisissa on paljon elämänsä tyytyväisiä ihmisiä.

Opinnäytetyössäni käytän kuvailevaa katsausta (narratiivinen kirjallisuuskatsaus). Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat millaisia kontrolloinnin muotoja lestadiolaisuus yhteisössä on? Ja millaisia tuen muotoja lestadiolaisuus yhteisössä on? Vertaan näitä kahden tutkittavan asian tutkimustuloksia keskenään. Työssäni kuvaan jo aiemmin tehtyjen tutkimusten sisältöä. Opinnäytetyöni aiheesta ei ole aikaisemmin tehty kirjallisuuskatsausta. Valitsin tämän metodin siksi, että se mahdollistaa itsenäisen tavan työskennellä. Vuorotyöläisenä minun on helpointa tehdä opinnäytetyötäni yksin, koska näin voin itse määrittää aikatauluni, enkä ole tekemisestäni vastuussa toisille.

Linjakumpu mainitsee kirjassaan Haavoittunut yhteisö, että vanhoillislestadiolaisuutta on tutkittu varsin paljon. Kuitenkin liikettä koskeva tutkimus on pääasialli-

sesti painottunut lestadiolaisuuden historialliseen kehitykseen, opillisiin kysymyksiin, sekä siihen minkälainen Lars Leevi Laestadiolainen oli persoonaltaan. Näitä tutkimuksia ovat tehneet nimenomaan liikkeeseen kuuluvat henkilöt. Tämä herättää eittämättä kysymyksiä tutkimusten objektiivisuudesta. Linjakummun mukaan vanhoillislestadiolainen johto on suhtautunut liikkeen sisällä tapahtuneiden val-lankäyttöön liittyvien tutkimusten tekoon suurella varauksella. (Linjakumpu 2012, 11)

5.2 Kirjallisuuskatsaus menetelmänä

Toteutan työni kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Carter ja Kulbok kirjoittivat 1995 kirjallisuuskatsauksesta seuraavaa; Kirjallisuuskatsauksen tärkein tehtävä on kehittää tieteenalan teoreettista ymmärrystä ja arvioida jo olemassa olevaa teoriaa. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa kokonaiskuvan muodostamisen jostain tietystä asiakokonaisuudesta. (Stolt, Axelin & Suhonen, 2016, 7)

Kirjallisuuskatsaus menetelmää voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin. Kuitenkin pääsääntöisesti katsaustyyppit voidaan jakaa kolmeen päätyyppiin. Kolmea päätyyppiä edustavat 1) kuvailevat katsaukset, 2) systemaattiset katsaukset sekä 3) määrällinen metasynteesi. (Stolt, Axelin & Suhonen, 2016, 8)

5.3 Aineiston hankinta ja valinta

Kirjallisuuskatsausta varten suoritin useita hakuja eri tietokantoihin. Näitä olivat valtakunnallinen Finna.fi, Oula finna ja koulumme oma Luc-finna. Lisäksi tein manuaalista hakua, jonka kohdistin aiheeseen liittyvien keskeisten tutkimusten lähdeluetteloihin. Käytin eri hakuihin runsaasti aikaa, joten uskon saaneeni aiheesta laajan otannan. Opinnäytetyötutkimuksessani olen käyttänyt tutkimuksia, jotka on tehty 2013–2021 välisenä aikana. Opinnäytetyössäni olen käyttänyt suomalaisia tutkimuksia johtuen puutteelliseksi katsomastani kielitaidostani. Aineiston valitsemista määränneet sisäänotto- ja poissulkukriteerit on esitetty vielä alla taulukoiden.

sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Vuosina 2010–2023 julkaissut tutkimukset	Ennen vuotta 2000 julkaistut tutkimukset
Tieteellinen tutkimus tai tutkimusartikkeli	Muu kuin tieteelliset tutkimukset
Sisältävät keskeisiä käsitteitä	Keskeisiä käsitteitä ei löydy tutkimuksista
Vastaavat tutkimuskysymykseen	Eivät vastaa tutkimuskysymykseen
Kieli: suomi	Kieli: muu kuin suomi

Haun yhteydessä rajasin epäsovivat tutkimukset ja artikkelit pois. Tietohauilla löytämiäni tutkimuksia olen käyttänyt opinnäytetyöni tietoperustan rakentamiseen. Myös niitä tutkimuksia, joita en valinnut varsinaiseen tutkimustyöhöni olen pystynyt hyödyntämään tietoperustan rakentamisessa.

5.4 Kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto

Tutkimukseni aineisto muodostuu kahdesta tutkimuksesta ja neljästä tieteellisestä artikkelista. Valittu aineisto täyttää mielestäni sisäänottokriteerit. Tämä tutkimusaineisto, jonka olen valinnut tätä tutkimustani varten ei välttämättä suoraan vastaa tutkimuskysymyksiini. Tutustumalla aineistooni perinpohjaisesti olen kuitenkin löytänyt vastauksia.

Linjakumpu, Nykänen, Harjunmaa ja Wallenius -Korkalo ovat toimittaneet teoksen Lestadiolaisuus maailmassa. Tämä teos koostuu kahdeksasta tieteellisestä artikkelista, joista kahta olen hyödyntänyt tutkimuksessani. Artikkelissaan verkostot ja taloudellisen toiminnan rakentuminen vanhoillislestadiolaisuudessa Linjakumpu tarkastelee vanhoillislestadiolaista taloudellista toimintaa erityisesti yritystoiminnan kontekstista. Linjakumpu analysoi aihetta verkostojen ja verkostoitumisen näkökulmasta. Artikkelissaan Linjakumpu tarkastelee taloudellisen toiminnan edellytyksiä ja sitä, miten vanhoillislestadiolaisuus verkostomaisena ja sosiaalisena kokonaisuutena edistää taloudellista toimintaa liikkeen jäsenten piirissä. Linjakumpu kuitenkin korostaa, ettei kaikki taloudellinen toiminta ole välttämättä

kytkeytynyt liikkeeseen tai sen jäsenten välisiin suhteisiin. Lestadiolaisyritykset tekevät yhteistyötä myös liikkeeseen kuulumattomien toimijoiden kanssa. Kuitenkin artikkelissa tarkastelun kohteena ovat ne ulottuvuudet, joilla on merkitystä taloudellisen toimijuuden kannalta (Linjakumpu. 2019, 126.) Tutkimuksessaan Linjakumpu on käyttänyt ihmisten kokemuksiin perustuvaa aineistoa, jota hän on kerännyt vanhoillislestadiolaisilta yrittäjiltä, työntekijöiltä, yrittäjien perheenjäseniltä tai rivijäseniltä, jotka ovat olleet lestadiolaisyrityksien asiakkaina. Tutkimustaan varten Linjakumpu on myös kerännyt aineistoa liikkeen entisiltä jäseniltä ja liikkeen ulkopuolisilta ihmisiltä, jotka ovat toimineet yrittäjinä, palveluiden ja tuotteiden ostajina tai ovat tietoisia lestadiolaisyrityksien eri puolista. Tässä tutkimuksessa Linjakumpu on myös hyödyntänyt yritysrekisteriä ja omien sanojensa mukaan käynyt lapeasti läpi Päivämies lehteä. Näiden lisäksi Linjakumpu on käynyt läpi lestadiolaistaustaisten yritysten historiikkeja, asiakaslehtiä, referenssitietoja ja muuta informaatiota (Linjakumpu. 2019, 132.) Otin tämän tieteellisen artikkelin mukaan, koska tämä artikkeli puoltaa yhteisön tuen merkitystä lestadiolaisyhteisössä. Tämän artikkelin mukaan yhteisöllinen tuki näkyy verkostoitumisena liike-elämässä.

Sini Erholtz käsittelee artikkelissaan vanhoillislestadiolaisten naisten elämäntapabloggaus työnä vanhoillislestadiolaisten naisten sopeutumista jälkisekulaariin aikaan. Valtamediasta saa herkästi sellaisen mielikuvan, etteivät he sopeudu tähän aikaan vanhoillisten arvojensa vuoksi. Artikkelissaan Erholtz tarkastelee naisten sopeutumista tähän aikaan työn kautta ja nimenomaan elämäntapabloggauksen kautta (Erholtz. 2019, 227–228.) Tutkimustaan varten Erholtz keräsi aineistoa 14 elämäntapablogista. Blogien kirjoittajat ovat itse määritelleet olevansa lestadiolaisia tai omaavansa lestadiolaisen taustan. Tarkistelemaan blogeja Erholtz on löytänyt internetin hakukoneen, keskustelupalstojen ja muiden blogien kautta (Erholtz. 2019, 227–234.) Artikkelin ei suoranaisesti vastaa tutkimuskysymyksiini millaisia tuen muotoja vanhoillislestadiolaisuusyhteisössä on? Kuitenkin tutustumalla tähän artikkeliin olen löytänyt kysymykseeni vastauksia artikkelin sisällöstä. Tässäkin artikkelissa näkökulma on työssä ja sitä kautta osallistumisesta moderniin yhteiskuntaan. Sosiaalinen media tarjoaa myös vertaistuen mah-

dollisuuden kollegojen ja lukijoiden muodossa. Myös tämä artikkeli löytyy Linjakummun, Nykäsen ja Wallenius- Korkalon toimittamasta kirjasta Lestadiolaisuus maailmassa.

Hintsalan ja Kinnusen toimittamasta kirjasta Tuoreet oksat viinipuussa Vanhoillislestadiolaisuus peilissä Hintsala tarkastelee artikkelissaan Tuoreimmat oksat verkossa vanhoillislestadiolaisten siirtymistä sosiaaliseen mediaan. 2000-luvulla nettikeskustelut ovat erityisesti ravistelleet vanhoillislestadiolaisuutta. Hintsalan mukaan nettikeskustelut sosiaalisessa mediassa ovat olleet usein anonyymejä, kun kysymys on koskenut vanhoillislestadiolaisuutta. Hintsalan mukaan keskusteluissa on ollut pitkään aiheina suurperhetematikka ehkäistymättömyyksiin ja liikkeen harjoittamat hoitokokoukset. Puheenvuoronsa ovat myös saaneet Suomen rauhanyhdistyksen ja sen keskusyhdistyksen rooli ja suhde sen piirissä eläviin. Hintsalan mukaan anonyymiudelle on ollut monia syitä. Yksi syy on aiheen henkilökohtaisuus. Verkossa keskustelut tallentuvat ja useat kokevat kiusalliseksi keskusteluaiheen henkilökohtaisuuden. Syy pysyä nimettömänä voi olla myös se, että keskusteluihin osallistuu usein liikkeen jättäneitä, yhteisön torjuntia tai liikkeen piirissä edelleen eläviä. Verkkokeskusteluista on hiljalleen muodostunut virallisen liikkeen rinnalle eräänlainen alakulttuuri, joka on voimistunut vuosien saatossa. Artikkelissaan Hintsala analysoi nettikeskustelujen merkitystä liikkeen nykytilaan. Hintsala on ottanut tarkasteluunsa kolme liikkeen kannalta olennaista nettikeskustelufoorumia. Näitä ovat Suomi24.fi, Kotimaa24.fi ja Omat polut blogi. Näiden keskustelupalstojen lisäksi Mopin palsta, Hakomaja, OHO!, Siioni sekä Facebook ovat näytelleet tärkeää roolia verkkokeskusteluissa. Artikkelissaan Hintsala kertoo tarkastelleensa näitä verkkokeskustelufoorumeja erityisesti niiden tapahtumakulkujen ja tekijöiden osalta. (Hintsala 2013, 84–85.) Tämä artikkeli puoltaa tuen osuutta lestadiolaisyhteisössä, vaikka tuki tulisi anonyymiltä taholta voi se kuitenkin olla yksittäisen henkilön elämässä merkittävä.

Nykänen & Luoma-Aho ovat toimittaneet teoksen poliittinen lestadiolaisuus. Tästä valitsin Johanna Pelkosen kirjoittaman artikkelin Nuoret naiset ja vanhoillislestadiolaisuuden murros. Tässä artikkelissa Pelkonen tarkastelee vanhoillislestadiolaisuuden murrostilaa nuorten noin kolmekymmentävuotiaiden naisten

näkökulmasta. Tutkimuksensa Pelkonen on tehnyt haastattelututkimuksena. Pelkonen haastattelemien naisten kertomukset ilmentävät sitä, millaisia uusia näkökulmia ja identiteettejä konservatiivisen yhteisön ja liberaalin yhteiskunnan välinen vuorovaikutus synnyttää vanhoillislestadiolaisuusyhteisössä (Pelkonen 2013, 171.) Tämä artikkeli peilaa niitä mahdollisuuksia mihin suuntaan lestadiolaisuusliike on menossa ja miten yksilöt vaikuttavat yhteisöön ja sen viitoittamaan suuntaan. Kysymykseen millaisia tuen muotoja liikkeen sisällä on tämä artikkeli vastaa epäsuorasti.

Kirjassaan haavoittunut yhteisö Aini Linjakumpu keskittyy Lestadiolaisliikkeen sisällä tapahtuneisiin hoitokokouksiin. Hoitokokoukset tai vastaavat julkiset hoitamistilanteet ovat kuuluneet liikkeen sisälle 1800-luvulta lähtien. Hoitokokoukset alkoivat yleistyä 1960-luvulla ja niiden intensiivisin vaihe sijoittuu vuosiin 1978–1979. Hoitokokouksiin liittyvät ongelmat eivät ole vielä kukaan kadonnut, vaikka niiden kulminaatiopisteestä on yli 30 vuotta. Linjakummun tutkimuksessa keskiössä on 1970-luvun lopun hoitokokousaallo, mutta samalla Linjakumpu tutkii ajankohtaa edeltäneitä tapahtumia ja arvioi 2000-luvun tilannetta. Linjakummun mukaan hoitokokoukset voidaan määritellä julkisiksi ja pakotetuksi sielunhoidollisiksi tilanteiksi, joiden pyrkimyksenä on korjata ihmisen uskonelämään liittyviä asioita. Kyse on julkisista selvittelyistä missä uskonyhteisö puuttuu yksilön uskonnolliseen ja sosiaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Toimintatapana hoitokokoukset määrittävät yksilön elämän, sosiaaliset suhteet ja tuonpuoleisen elämän mahdollisuudet. Hoitokokouksilla on ollut merkittävä konkreettinen ja mentaalinen merkitys vanhoillislestadiolaisuuden sisällä, koska ne jäsentävät liikkeen ymmärrystä uskonnollisista ja yhteisöllisistä ulottuvuuksista. Linjakummun mukaan ilman ymmärrystä hoitokokouksista ja niiden järjestämiseen johtaneista syistä sekä niiden pitkäaikaisvaikutuksista on vaikea ymmärtää liikkeen historian viimeisiä vuosikymmeniä sekä nykytilannetta. Hoitokokoukset ovat jättäneet jälkensä koko yhteisöön. Edelleen on paljon ihmisiä, jotka kokevat, että heitä on kohdeltu väärin. Lisäksi on huomioitavaa, ettei tämänkaltaista toimintaa ole edelleenkään hävinnyt liikkeestä. Linjakummun mukaan julkista sielunhoitoa toteutetaan edelleen liikkeessä. Kyseessä ei ole pelkästään uskonnollinen asia vaan ennemminkin poliittinen ja yhteisölliseen vallankäyttöön nivoutuva ilmiö (Linjakumpu 2012.9–11.).

Hoitokokouksia koskevassa analyysissä Linjakumpu on hyödyntänyt useita eri aineistoja. Linjakumpu on saanut aineistoja hoitokokouksiin osallistuneilta, heidän lähipiiriltään tai asian kanssa muuten tekemisissä olleilta. Linjakummun välittämä aineistonkeruupyynnö (2010 toukokuu Kaleva, Lapin kansa, Pohjolan sanomat, Kollissanomat, Kotimaa ja Suomi24.fi) tuotti tulosta. Sähköpostin välityksellä 32 ihmistä lähetti kertomuksensa ja kirjeitse tuli 21 kertomusta. Toisena aineistonhakukeinona Linjakumpu toteutti haastatteluja, joita hän teki puhelimitse kolme ja henkilökohtaisia tapaamisia oli seitsemän. Kolmantena aineistomuotona Linjakumpu on käyttänyt internetin blogikirjoituksia ja keskustelupalstoja. Neljännä aineistokokonaisuutena Linjakumpu on hyödyntänyt erilaisia medialähteitä kuten television dokumenttiohjelmiä sekä aikakausi- ja sanomalehtiä. Viidentenä aineistomuotona Linjakumpu on käyttänyt liikkeen itsensä tuottamaa materiaalia. Linjakummun mukaan 1970-luvun päivämiehen kirjoitukset antavat kuvaa liikkeen johdon roolista hoitokokousten synnystä. Varsinaisen aineistonsa lisäksi Linjakumpu on hyödyntänyt myös tutkimuksessaan vanhoillislestadiolaisuuteen ja lestadiolaisuuteen liittyvää aiempaa tutkimusta sekä valtaa, politiikkaa ja uskonnollisia yhteisöjä käsittelevää teoreettista kirjallisuutta (Linjakumpu 2012.15–18.) Linjakummun tekemä tutkimus kertoo karulla tavalla lestadiolaisuusliikkeen nurjasta puolesta paljastamalla pitkään jatkuneen toimintatavan, jolla on ollut tuhoisia seurauksia ihmisten elämässä.

Johanna Hurtigin tutkimus Taivaan taimet, uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta sijoittuu ensisijaisesti lastensuojelun ja sosiaalityöalueelle. Hurtigin tutkimuksessa moraaliset kysymykset ovat myös sosiaalityön näkökulmasta katsottuna merkittäviä. Hurtigin tutkimuksen keskiössä on ihminen, joka on kokenut lapsuudessaan väkivaltaa lestadiolaisuudessa. Tutkimuksessaan väkivaltakäsité kuvaa yksikönoikeuksia loukkaavia tekoja. Näitä voivat olla henkinen, hengellinen, fyysinen tai seksuaalinen väkivalta. Hurtig on tarkastellut väkivallan käsitettä ja nähnyt sen kattavan erilaiset riistämisen, ohittamisen ja sortamisen käytännöt sekä sellaista mahdollistavat ja tuottavat rakenteet. Hurtigin mukaan jäykät valta-asetelmat, ehdottomuus ja yksisuuntainen kontrolli ruokkivat rakenteellisen väkivallan syntymistä. Hurtig on pyrkinyt tutkimuksessaan tavoittamaan ra-

kenteellisen väkivallan ja muun väkivallan välisiä yhteyksiä. Hurtigin mukaan väkivalta on väärinkäytettyä valtaa, johon liittyy toisen itsemääräämisoikeuden riistoa. (Hurtig 2013, 50–54)

Tutkimustaan varten Hurtig on toteuttanut kartoittavaa tiedonkeruutapaa. Hurtig pystyi yhdistämään tiedotusvälineissä olleet tuomioista annetut lehdistötiedotteet yhteisöön omien kontaktiensa avulla. Toisena tiedonkeruulähteenä Hurtig käytti liikkeen jäseniä. Nämä välittivät tietoa sukunsa, tuttavapiirinsä tai paikallisyhteisön tapauksista. Hurtigin mukaan tutkimukseen osallistuminen edellytti vapaaehtoisuutta ja halua vaikuttaa yhteisön tervehdyttämiseen. Kolmantena tiedonkeruulähteenä Hurtig käytti kertomuksia joko omista tai läheisten kokemuksista. Tekojen osalta Hurtig ei ole noudattanut rikosasteen tai muun kriteerin mukaista luokittelua, ainoastaan väkivaltakokemuksen subjektiivinen määrittely on riittänyt. Valtaosa tutkimuksen kertomuksista sijoittuu 1980–1990-luvuille. Tutkimukseen osallistuneet aikuiset ovat olleet lapsia tuolloin. (Hurtig 2013, 61–64.)

Hurtigin tutkimus ei vain rajoittunut Suomeen vaan hän sai tietoa myös Ruotsin ja Pohjois-Amerikan lestadiolaisyhteisöistä. Näissä maissa liikkeen yhteisöt ovat pieniä, mutta tietoon tulleiden tapausten määrä on ollut yhteisön kokoon nähden merkittävä. Myös Suomessa kartoitus ja tutkimus tuottivat tapaustietoa yhteensä 61:ltä eri paikkakunnalta. Merkittävää oli, että muutamia pieneköihin, kaupungista etäällä oleviin paikkakuntiin sijoittuu useita tapauksia ja myös useita annettuja tuomioita. (Hurtig 2013, 61–64.)

5.5 Aineiston analysointi

Tutkimukseni analysoinnissa olen hyötynyt tutkija Timo Laineen (Jyväskylän yliopiston filosofian laitos) esittämästä rungosta laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisen kuvaamiseksi. Laineen esittämä runko toimii yleisenä kuvauksena analyysin toteuttamisesta. Laineen kuvaama runko on seuraavanlainen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.)

1. Päätös mikä aiheessa kiinnostaa
- 2a. Aineiston läpi käyminen ja kiinnostavien asioiden merkitseminen
- 2b. Aineiston rajaaminen
3. Olennaisten asioiden yhteensovittaminen
4. Luokittelu ja aineiston teemoittaminen
5. Yhteenveto

Tutkimusta tehdessäni koin valtavana haasteena aiheen tutkimuskysymyksen asettamisen. Aihe on toki ajankohtainen, mutta koska on kysymys sensitiivisestä aiheesta eli uskonnosta, koin olevani vastuussa myös siitä, että en tuota aiheesta liian yksipuolista tutkimusta kapea-alaisesta näkökulmasta.

Laineen esittämästä analysoinnin rungosta kohdasta 2. käytetään metodikirjallisuudessa nimitystä aineiston litterointi tai koodaaminen. Eskolan ja Suorannan mukaan litterointi eli koodimerkit ovat sisäänkirjoitettuja muistiinpanoja, millä jäsennetään sitä, mitä tutkijan mielestä aineistosta käsitellään. Koodimerkit toimivat kuvailun apuvälineinä ja jäsennyksen testausvälineinä. Lisäksi niiden avulla voidaan etsiä ja tarkastaa tekstin eri kohtia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105.)

Kolmas kohta Laineen listassa luokittele, teemoita ja tyypittele ymmärretään varsin usein varsinaiseksi analyysiksi ja se mielletään yksinkertaisemmaksi aineiston järjestämisen muodoksi. Teemoittelu on periaatteessa luokituksen kaltaista, mutta siinä painottuu, mitä kussakin teemassa on sanottu. Lukumäärillä joko on tai sitten ei ole merkitystä riippuen laadullisen tutkimuksen perinteestä. Kyse on kaikkiaan laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Tämä mahdollistaa vertailun tiettyjen teemojen välille aineistossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 205–207.)

Tutkimusta tehdessäni olen käyttänyt aineistolähtöistä sisältöanalyysiä. Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan aineistolähtöinen eli induktiivinen aineiston analyysi voidaan karkeasti nimetä kolmivaiheiseksi prosessiksi. Kolmivaiheisessa prosessissa ensimmäinen osa on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Toisessa

vaiheessa aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Kolmantena tapahtuu abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018,122) Ennen analyysin aloittamista tulee määrittää analyysiyksikkö. Tässä tutkimuksessani olen etsinyt aineistosta tutkimuskysymyksiini vastaavia sanoja, lauseita tai asiakokonaisuuksia. Redusointi vaiheessa olen pelkistänyt aineistoa siten, että olen pyrkinyt karsimaan aineistosta kaiken epäolennaisen pois. Klusterointivaiheessa olen etsinyt aineistosta yhdistäviä tekijöitä. Lopuksi Klusterointivaihetta seuraa abstrahointiprosessi, jossa alkuperäisilmaisujen kielellisistä ilmaisuista luodaan teoreettisia käsitteitä.

6 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

6.1 Verkostoituminen liike-elämässä

Vanhoillislestadiolaisuus on tärkeä esimerkki uskonnollisesta liikkeestä, jonka piirissä taloudellinen aktiivisuus on merkittävää. Liikkeessä suhtaudutaan työntekoon ja yritystoimintaan myönteisesti. Etenkin rakennusteollisuuden piirissä toimii runsaasti lestadiolaistaustaisia yrityksiä. (Linjakumpu 2019. 125–126.)

Artikkelissaan Verkostot ja taloudellisen toiminnan rakentuminen vanhoillislestadiolaisuudessa Linjakumpu tuo esille käsitteen uppoutuneisuus. Ilmiönä uppoutuneisuus tarkoittaa ilmiön riippuvuutta ympäristöstään. Tällä Linjakumpu tarkoittaa sitä, että liikkeen piirissä olevat sosiaaliset suhteet ja verkostot ovat osa taloudellisen toiminnan verkostoja. Käytännössä vanhoillislestadiolaisuus on laaja sosiaalisten suhteiden muodostamana verkostokokonaisuus, jossa talouden verkostot ovat osa kokonaisuutta. (Linjakumpu 2019, 128.)

Artikkelissaan Linjakumpu on halunnut osoittaa, että vanhoillislestadiolaisuus on luonteeltaan erilaisten suhteiden muodostama verkostomainen kokonaisuus, joka monin tavoin edistää yrittäjyyttä ja taloudellisen toiminnan rakentumista (Linjakumpu 2019.154). Yhteinen hengellinen vakaumus ja sen ympärille rakentuneet toiminnot kuten suviseururit, liikkeen sisällä tapahtuva yökyläkäytäntö, jossa perheet vierailevat toistensa luona, Rauhanyhdistysten paikallinen seuratoiminta, talkoot ja myyjäiset yhdistävät liikkeen jäseniä luontaisesti toisiinsa. SRK:lla on myös laajamittaista kurssitoimintaa ja julkaisutoimintaa, jotka luovat yhteyksiä eri paikkakunnilla asuvien ihmisten välille. Sosiaalistuminen näihin liikkeen piirissä olviin yhteisöllisiin toimintoihin tapahtuu lapsuudesta lähtien. Johtopäätös tästä onkin, että vanhoillislestadiolainen elämäntapa luo luonnollisesti verkostoja ihmisten välille ja edistää verkostomaista toimintaa. (Linjakumpu 2019, 134–135.)

Yksi tärkeä yhteisöllisen tuen muoto on yrittäjille annettu julkaisumahdollisuus Päivämieslehdessä. Lehdessä on aika ajoin yrittäjähaastatteluja, joissa yrittäjät voivat tuoda omaa osaamistaan esille. Lisäksi päivämiehen lopussa olevassa lii-

kehakemistossa yrittäjät voivat mainostaa omaa toimintaansa tai hakea työvoimaa omaan yritykseensä. Liike on myös järjestänyt omissa kansanopistoissaan nuorille yrittäjäkoulutuksia. Tästä on tullut jo vakiintunut toimintamuoto. Yrittäjäkursseja on järjestetty myös naisille ja eri ikäpolville. (Linjakumpu 2019, 143–146.)

Linjakummun mukaan verkostoyhteydet ovat sosiaalista pääomaa, joka saa aikaan luottamusta ja vastavuoroisuutta ihmisten välillä. Luottamusta ja vastavuoroisuutta herättää myös yhteinen arvomaailma yrityksen työntekijöiden ja johdon välillä. Vaikka monet lestadiolaistaustaiset yritykset eivät pelkästään palkkaa työntekijöitä omista verkostoistaan on kuitenkin näyttöä siitä, että verkostosta on hyötyä palkatessa uusia työntekijöitä. (Linjakumpu 2019, 146–152.)

Linjakummun tekemä analyysi osoittaa, että lestadiolaisliikkeessä teologinen ymmärrys tukee taloudelliseen toimintaan osallistumista. Samalla liikkeen sosiaaliset verkostot ovat osa taloudellisen toiminnan toteuttamista. Tämä tieteellinen artikkeli vastaa myös minun tutkimukseni kysymykseen millaisia tuen muotoja lestadiolaisyhteisössä on? Yhteinen hengellinen vakaumus ja sen ympärillä tapahtuva toiminta mahdollistavat tuen verkostojen muodossa liike-elämässä.

6.2 Yhteisön siirtyminen sosiaaliseen mediaan

Hintsalan (2013) mukaan nettikeskustelut ovat ravistelleet vanhoillislestadiolaista uskonkäsitystä koko 2000-luvun ajan. Nämä verkossa tapahtuvat keskustelut ovat muodostaneet alakulttuurin liikkeen virallisen todellisuuden rinnalle. Verkko-keskustelujen takaa on löydettävissä aitoja ääniä, oikeita kokemuksia ja toisesta nousevaa viisautta, jota on syytä kuulla. Verkkokeskustelut ovat myös tarjonneet liikkeen jäsenille tai siitä jo eronneille mahdollisuuden kertoa tunteistaan ja kokemuksistaan anonyyminä. Syy anonyymiuteen voi olla pelko tai mahdottomuus nostaa mieleen nousseita asioita liikkeen virallisissa tilaisuuksissa. Lisäksi suhde liikkeeseen voi olla tunteikas ja nostaa esiin monenlaisia ristiriitoja (Hintsa 2013, 83–85.)

Liikkeessä on suhtauduttu internetiin ja teknologiaan myönteisesti alusta lähtien. Suhtautuminen televisioon oli aluksi kielteinen, mutta käytännön tasolla suhtautuminen on muuttunut 2000- luvulle tultaessa. Tekniikan kehitys on mahdollistanut sosiaalisen median synnyn, mutta tekniikka ei yksin saa ihmisiä toimimaan vuorovaikutteisesti. Hintsalan mukaan on mielenkiintoista, kuinka vilkasta sosiaalisessa mediassa käyty keskustelu on vanhoillislestadiolaisien kesken. Vanhoillislestadiolainen yhteisöllisyys onkin laajentunut 2000- luvulla sosiaaliseen mediaan omiin verkkokeskusteluihin. (Hintsala 2013, 88.)

Suomi24.fi -palvelun vanhoillislestadiolaiset ovat voineet keskustella anonyymeinä. Erityisen vilkkaita keskustelut olivat vuosina 2008–2009, jolloin suomi24.fi-palvelun vanhoillislestadiolaisuus-palstalla kirjoitettiin noin 100 000 viestiä vuodessa. Kotimaa -lehden yhteisöllinen verkkosivusto perustettiin vuonna 2009. Verkkosivujen ensimmäisten blogistien joukossa oli SRK:n johtohenkilöitä. Kirjoitetut blogit olivat hartauskirjoituksia, eivätkä siten ottaneet kantaa lestadiolaisuutta koskevaan keskusteluun, mutta myöhemmin palvelussa aloitti monia vanhoillislestadiolaisuuteen profiloituneita blogisteja kuten Topi Linjama, Johannes Alaranta ja Vuokko Ilola. Näitä kolmea blogistia on yhdistänyt verkkoaktiivisuus ja tapa herättää keskustelua lestadiolaisuudesta (Hintsala 2013, 94–97.)

Omat polut- blogi avattiin 2009. Se tarjoaa kriittisen näkökulman vanhoillislestadiolaisuuteen, mutta on avoin kaikenlaisille asiallisille lähestymistavoille. (Pelkonen 2013, 172.)

Pelkosen (2013) mukaan kollektiivisena areenana lestadiolaisille suunnattu verkkokeskustelu tarjoaa myös uudenlaista yhteisön jäsenyyttä. Verkkokeskustelut tarjoavat mahdollisuuden identiteettiin ja tuttuun merkitystodellisuuteen sen jälkeen, kun ymmärrys uskosta tai yhteisönjäsenyydestä muuttuu. (Pelkonen 2013, 193.)

Näistä kahdesta tieteellisestä artikkelista käy ilmi se, että liikkeen jäsenillä on mahdollisuus kohdata toisiaan ja esittää myös liikkeeseen kohdistuvaa kritiikkiä turvallisesti verkkoympäristössä. Verkkokeskustelut ovat tarjonneet 2000- luvulla

aivan uudenlaisen tuen kokemisen myös entisille ja liikkeestä eroa harkitseville liikkeen jäsenille.

Työn korostus on tärkeää vanhoillislestadiolaisliikkeessä. Lestadiolaiset ovat omaksuneet Martti Lutherin opetuksen siitä, että työ on mitä parhain tapa palvella jumalaa. Sosiaalisen median käytön yleistyminen on saanut aikaan myös sen, että vanhoillislestadiolaiset naiset ovat blogeissaan omaksuneet roolin sisällön tuottajina. Elämäntapablogit ovat päiväkirjamaisia sivustoja, joiden ylläpitäjiin on helppo samaistua ja ottaa vaikutteita omaan elämään. Blogeja lukevat liikkeeseen kuuluvat naiset ja myös liikkeeseen kuulumattomat. Blogit käsittelevät sisustusta, pukeutumista, joogaa, perhe-elämää, ystäviä ja sieltä löytyy myös reseptivinkkejä. Liikkeen naisten osallistuminen blogikenttään on työtä, mutta myös ymmärryksen tuottamista vanhoillislestadiolaisesta liikkeestä. (Erholtz. 2019, 228.)

Erholtzin (2019) mukaan lestadiolaisille elämäntapablogeille alkoi rakentua kysyntää sitä mukaa, kun modernit minäkertomukset yleistyivät internetissä. Lukijat saattoivat kysyä suosiota ja julkisuutta saaneilta elämäntapabloggaajilta mahdollista identifioitumisesta lestadiolaisuuden piiriin. Autenttiset tarinat, jotka olivat liikkeeseen kuuluvien naisten kirjoittamia, herättivät kiinnostusta liikkeen sisällä kuin myös sen ulkopuolella. (Erholtz 2019, 238–239.)

6.3 Hoitokokousten aiheuttama trauma

Liikkeen hoitokokousten syntyyn 1960-luvulla vaikuttivat monet tekijät. Eksklusiivinen seurakuntakäsitys, uskonnollisten normien voimakas korostus sekä jälkiperiaate antoivat hoitokokouksille uskonnollisen legitimitetin. Opillisten lähtökohtien tiukka noudattaminen on vaikuttanut vanhoillislestadiolaisuuden sisäisiin valtapoliittisiin rakenteisiin. Liikkeen sisällä maallikkosaarnaajat yleistyivät sitä mukaa, kun liike otti etäisyyttä valtionkirkkoon. Liike rakensi omia toimitiloja mikä lisäsi liikkeen omavaraisuutta ja välimatkaa valtionkirkkoon nähden. (Linjakumpu 2012, 242–243.)

Hoitokokoukset olivat suunnitelmallisia tapahtumia, joihin kuitenkin liittyi jonkin verran hallitsematonta ja spontaania toimintaa. Hoitokokousmentaliteettiin tempauduttiin mikä johti siihen, että ihmisten elämän seuraamisesta ja arvioinnista tuli hyväksytty toimintatapa. Linjakummun (2012) mukaan oletettavaa on, että osa ylilyönneistä tapahtui ilman ennakkosuunnitelmaa. Ihmisten väliset kaunat, ristiriidat ja raadollisuus nousivat pintaan hoitokokousten myötä. Huomioitavaa on, että vaikka kaikki liikkeen jäsenet eivät hyväksyneet hoitokokouksia, niitä ei myöskään vastustettu laajamittaisesti. Kriittisesti suhtautuneet saattoivat jopa pelätä joutuvansa itse hoitokokousten kohteeksi. Hoitokokouksia ei kuitenkaan olisi pidetty ilman liikkeen johdon SRK:n hyväksyntää ja mukanaoloa. (Linjakumpu 2012, 243–244.)

Linjakummun (2012) mukaan hoitokokoukset ovat olleet jollekin ihmisille traumaattinen kokemus. Hoitokokoukset on määritelty jälkeensä yhteisölliseksi traumaksi. Trauma voidaan määritellä tapahtumaksi, joka jättää pysyvät haavat ihmisten sieluun ja muuttaa heidän identiteettiään peruuttamattomasti. Hoitokokouksilla on ollut yhteisöllinen ulottuvuus. Käytännössä hoitokokousten aiheuttama trauma on syntynyt siten, että yhteisö johon yksilö on voinut turvata, kääntyykin yksilöä vastaan. (Linjakumpu 2012, 147–148.)

6.4 Lestadiolainen yhteisö ja väkivalta lapsen näkökulmasta

Lapsi on vanhoillislestadiolaisen uskonkäsitteen ihanne. Lapsen elämää turvaava tekijä on kuuliaisuus auktoriteeteille ja kyky luottaa muiden arviointeihin (Hurtig 2013, 292–293). Lapsi on hyvin haavoittuvaisessa asemassa suhteessa aikuiseen. Lapsen asema aikuiseen nähden on alisteinen. Hurtigin (2013) mukaan hyväksikäyttöä edeltäville suhteille yhteistä on asemien epätasaisuus ja luottamus suhteessa hyväksikäyttävään osapuoleen. Hyväksikäytetty lapsi voi kokea tilanteen vääräksi, mutta taipuu mukautumaan, koska ei löydä tilanteeseen muita ratkaisuja. (Hurtig 2013, 290–292.)

Vanhollislestadiolaisessa uskonyhteisössä on tärkeää sulautua ryhmään. Liikkeen jäseniltä edellytetään lapsenkaltaista uskoa auktoriteetteihin. Usko nähdään kollektiivisena ja yhteisöä yhdistävänä voimana. Kaikenlaiset soraäänit ja

eriävät mielipiteet koetaan yhteiselle uskolle haitallisina tekijöinä. Opin muuttumattomuuden varjelu voi johtaa puuttumiseen sellaisten jäsenten kohdalla, jotka tarttuvat rohkeasti epäkohtiin ja pyrkivät avaamaan opillisia kysymyksiä uusista näkökulmista. Tämä voi näyttäytyä kokijan näkökulmasta väkivaltana. Hurtigin mukaan myös uskonyhteisöä voi hallita lietsomalla pelkoa yhteisön sisällä. (Hurtig 2013, 294–297.)

Hurtig on tutkimuksessaan tutkinut erityisesti rakenteellista väkivaltaa, jota esiintyy lestadiolaisuudessa. Rakenteellinen väkivalta ei liity pelkästään yhteen tekijään vaan se on monien eri haavoittuvuutta lisäävien tekijöiden summa. Hurtigin tutkimuksesta selvisi, että esimerkiksi suuri lapsimäärä perheissä lisäsi vanhempien väsymystä ja osaltaan tämä tekijä saattoi johtaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön perheen lapsien osalta. Suurissa perheissä lapset eivät kokeneet olevansa arvokkaita vaan päinvastoin taakkoja vanhemmilleen. Arvottomuuden ja rakkauttomuuden tunne leimasi monen Hurtigin tutkimukseen osallistuneen mieltä. Lapsi, joka ei tule nähdäksi positiivisella tavalla ei välttämättä osaa asettaa turvallisia rajoja ympärilleen. Tällöin on myös vaikea erottaa vääränlainen lähestyminen, kosketus ja kiinnostuminen. Emotionaalinen vaje ja syvän yhteyden puuttuminen vanhempiin voivat altistaa lapsen hyväksikäytölle ja väkivallalle. (Hurtig, 137–149.)

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyötäni ohjasivat tutkimuskysymykset; millaisia tuen muotoja lestadiolaisyhteisössä on ja millaisia kontrolloinnin muotoja yhteisössä käytetään? Tutkimustuloksien mukaan yhteisön keskinäinen tuki näkyi vahvasti liike-elämässä. Merkittävää oli myös se, miten vahvasti liike eli sosiaalisessa mediassa keskustelupalstoilla ja blogeissa.

Vanhoillislestadiolainen yhteisö on suhtautunut liikkeen alusta asti positiivisesti työhön ja myös menestymiseen, joka tulee työn kautta. Liikkeen sisällä on paljon toimintaa, joka mahdollistaa ihmisten kohtaamisen ja sitä kautta verkostoitumisen. Myös yhteinen arvomaailma auttaa ja tukee lestadiolaisia työllistymisessä. Yrittäjät, jotka kuuluvat liikkeeseen palkkaavat myös mielellään liikkeen jäseniä, joihin he voivat luottaa ja jotka jakavat samat arvot. Kuitenkaan pelkästään yhteinen usko, ei ole syy palkata ketään. Lestadiolaistaustaisille yrittäjille on myös annettu julkaisumahdollisuus Päivämies-lehdessä mikä kertoo yhteisöllisestä tuesta, joka vallitsee liikkeen jäsenten kesken.

2000-luvulla sosiaalisessa mediassa on syntynyt eräänlainen alakulttuuri lestadiolaisille. Verkkokeskustelut ovat mahdollistaneet myös liikettä koskevan kriittisen keskustelun, koska keskustelijat ovat halutessaan voineet pysyä anonyymeinä.

Elämäntapablogit ovat mahdollistaneet vanhoillislestadiolaisille naisille yhden väylän osallistua julkiseen keskusteluun nykypäivän vaatimuksista. Blogit ovat myös tarjonneet kanavan moninaisuudelle ja kritiikille uskonliikettä kohtaan. Valta-media antaa ymmärtää, että vanhoillislestadiolaiset naiset eivät sopeudu nyky-yhteiskuntaan helposti vanhoillisten arvojensa vuoksi ja liikkeen naiset kuvataan usein vain äitiyden kautta. Kuitenkin nämä naiset ovat paljon muutakin, mistä todisteena on vahvojen naisäänien näkyminen blogien ja sosiaalisen median alustoilla. Blogien suosio liittyy myös niiden vuorovaikutteisuuteen. Merkilläpantavaa

onkin, että sosiaalisesta mediasta on tullut tärkeä osa lestadiolaisen yhteisön välistä yhteisöllisyyttä.

Hoitokokoukset aiheuttivat yhteisöllisen trauman 1970-luvulla. Hoitokokoukset olivat liikkeen sisällä tapahtuvia julkisia sielunhoidollisia tilanteita, joiden tarkoitus oli arvioida ihmisten uskon syvyyttä. Vieläkin on paljon ihmisiä, jotka ovat kokeneet, että heitä kohdeltiin väärin hoitokokousten yhteydessä. Aikalaiset pelkäsivät myös tuoda julki eriäviä mielipiteitä liittyen uskoon. Tämä on ollut omiaan synnyttämään vaikenemisen kulttuurin lestadiolaisuskossa. Vaikeista asioista vaiettiin. Vanhemmat saattoivat väsyä suuren lapsikatraan hoidossa, mutta ehkäisykieltoa ei sopinut kritisoida, vaan oli vain kestävä suurperheen arkea. On myös oletettavaa, että hoitokokouksiin liittyvä trauma on siirtynyt sukupolvelta toiselle vaikenemisen kulttuurin ja hiljaisen hyväksynnän myötävaikutuksena. Hiljaisuuden kulttuuri on alkanut pikkuhiljaa rikkoutua 2000-luvulla yleistyneen sosiaalisen median myötä. Tutkimuksista on käynyt ilmi, että vaikeista asioita on rohkaistettu keskustelemaan verkossa, koska keskustelu on ollut mahdollista anonyyminä.

Vanhoillislestadiolaista yhteisöä on arvosteltu mediassa heidän sisäisen kontrollintinsa vuoksi. Aikaisempina vuosina yhteisö on sulkenut ulkopuolelle liikettä arvostelleita jäseniään. Pahimmillaan tämä käytäntö on jopa rikkonut perheitä ja sukulaistunteita. Nykyään on mahdollista esittää soraääniä ja kritisoida yhteisöön liittyviä käytäntöjä sosiaalisessa mediassa nimettömänä. Minkä voisi olettaa eheyttävän yhteisöä pidemmällä aikavälillä. Vaikenemisen aika alkaa kenties olla ohi ja toivottavasti tulevaisuudessa yhteisön jäseniltä löytyy jo rohkeutta puuttua yhteisön sisäisiin epäkohtiin omilla nimillään.

Vanhoillislestadiolainen usko tuottaa lapsuuteen hyviä asioita kuten sitoutumista, raittiutta ja vastuunottoon kasvamista. Kuitenkin Hurtigin (2013) tekemän tutkimuksen mukaan lestadiolaisuskossa on rakenteita, jotka edesauttavat lapsien joutumista hyväksikäytön uhriksi. Suurissa perheissä vanhemmat ovat usein väsyneitä, eivätkä näin ollen kykene suhtautumaan lapsiensa tarpeisiin yksilöllisesti. Vanhemmat saattavat myös kokea lapsensa taakkana. Lapsi, joka ei saa tarpeeksi rakkautta ja hyväksyntää vanhemmiltaan tuntee itsensä arvottomaksi.

Tämä voi johtaa siihen, ettei lapsi osaa asettaa turvallisia rajoja ympärilleen, eikä myöskään erottaa vääränlaista huomiota. Seksuaalisesti hyväksikäytetyt lapset ja lapsuudessaan hyväksikäyttöä kokeneet aikuiset ovat haastava ryhmä lastensuojelun ja sosiaalityön kannalta. On myös niitä liikkeeseen kuuluvia jäseniä, jotka ovat traumatisoituneet hoitokokouksissa. Olennaista on, että nämä ihmiset tarvitsevat tukea selvitäkseen. Mitä enemmän lastensuojelun ja sosiaalityön henkilökunnalla on tietoa liikkeeseen kuuluvien ihmisten taustoista ja vanhoillisesta diolaisen uskon vaatimuksista sitä paremmin sosiaalityön saralla pystytään auttamaan näitä ihmisiä.

7.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden lähtökohtana on se, että tutkimuksen luotettavuuden takaa parhaiten hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen. Eettisesti hyvä tutkimus on sellainen, joka edellyttää tieteellisiä tietoja, taitoja ja hyviä toimintatapoja. (Kuula 2011. 34)

Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt noudattamaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus. Olen huomionut muiden tutkijoiden tekemän työn ja saavutukset asianmukaisella tavalla. Mielestäni olen suunnitellut, toteuttanut ja raportoinut tutkimukseni tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla.

Aineisto, jonka valitsin opinnäytetyöhöni on esiintynyt myös muissa tieteellisissä tutkimuksissa mikä lisää aineiston luotettavuutta. Lisäksi ennen varsinaista tutkimustani tutustuin aineistoon perin pohjin lukemalla sen useita kertoja läpi.

7.3 Itsearviointi

Olen tehnyt opinnäytetyötäni pitkällä aikavälillä. Välillä unohdin koko työn, mutta kerta toisensa jälkeen palasin sen ääreen. Työni aihe on sensitiivinen, minkä olen huomionut tutkimuksessani siten, etten lähtenyt tekemään tutkimusta liian kapeasta näkökulmasta. Myöskään kirjallisuuskatsaus ei ole sosiaalialalla tyypillinen

opinnäytetyön tekemisen muoto. Koin kuitenkin, että kirjallisuuskatsaus sopisi tavoitteisiini hyvin. Pidän itsenäisestä työskentelystä ja siitä, että voin itse määrittellä ajankäyttöäni.

Aluksi koin hyvin haastavaksi tutkimuksen teon. Koin, ettei minulla ole riittävästi valmiuksia siihen. Perehtymällä aiheeseeni ja tutkimusmenetelmiin olen kuitenkin pystynyt tekemään tämän tutkimuksen. Toivon, että tästä tutkimuksestani on hyötyä sosiaali- alalla ja lastensuojelun piirissä.

LÄHTEET:

Erholtz.S. Vanhoillislestadiolaisten naisten elämäntapablokkaus työnä. Teoksesta. Linjakumpu, A, Nykänen T, Harjunmaa T & Wallenius- Korkalo.S. 2019. Poliitiikka talous ja työ. Lestadiolaisuus maailmassa. Rovaniemi. Hansaprint Oy. Turenki

Heikkilä, J-P, Hyyppä, H ja Puutio, R. 2009. Yhteisön lumo systeemisiä kytkeytymisiä. Vihanti. Rannikon laatupaino Oy

Hintsala, M-A. Tuoreimmat versot verkossa. Teoksesta. Hintsala, M-A & Kinnunen M. 2013. Tuoreet oksat viinipuussa; Vanhoillislestadiolaisuus peilissä. Helsinki: Kirjapaja.

Hurtig, J. 2013. Taivaan taimet; Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta. Vantaa. Vastapaino.

Kuula.A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Bookwell Oy.

Linjakumpu, A. 2012. Haavoittunut yhteisö; Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa. Tampere. Osuuskunta vastapaino.

Linjakumpu.A. Verkostot ja taloudellisen toiminnan rakentuminen vanhoillislestadiolaisuudessa. Teoksesta. Linjakumpu, A, Nykänen T, Harjunmaa T & Wallenius- Korkalo,S. 2019. Poliitiikka, talous ja työ. Lestadiolaisuus maailmassa. Rovaniemi. Hansaprint Oy, Turenki.

Pelkonen.J. Nuoret naiset ja vanhoillislestadiolainen murros. Teoksesta.Nykänen, T & Luoma-Aho, M. 2013. Poliittinen lestadiolaisuus. Vantaa. Hansaprint Oy.

Rova, M- L. 2022. Eroon hengellisestä väkivallasta; Demokratiavajetta ja ihmisoikeusloukkauksia uskonyhteisöissä. Helsinki. Taitto ja kansi: Books on Demand

Ruoho, A. 2017. Pyhät, pahat ja pelokkaat pelko ja itsetuhoisuus hengellisessä yhteisössä. Atena kustannus Oy

Ruoho, A. 2013. Päästä meidät pelosta. Hengellinen väkivalta uskonnollisissa yhteisöissä. Vantaa. Kustannusyhtiö Nemo

Ruoho A & Ilola V. 2014. Usko, toivo ja raskaus. Vanhoillislestadiolaista perhe-elämää. Atena kustannus Oy

Salomäki, H. 2010. Herätysliikkeisiin sitoutuminen ja osallistuminen. Porvoo. Paino Bookwell Oy.

Stolt, M, Axelin A & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku. Turun yliopisto.

Sääskilahti, E. Uskovien yhteys on enemmän kuin yhteisöllisyys. Teoksesta. Luokkala, J & Palola, A-P. 2020. Yhteyttä rakentamassa. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.

Villa, J. 2013. Hengellinen väkivalta. Helsinki. Kirjapaja.

Internet lähteet:

Halonen, K & Pikkujämsä, M. 2011. Monilahjakas Lars Leevi Laestadius. Kirkko ja kaupunki. 30.03.2011. Viitattu 3.10.2022. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/monilahjakas-lars-levi-laestadius>

Kuosmanen, V. 2021. Kolme kuvaa 2020- luvun yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä. Lumen verkkolehti 2/2021. Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.9.2023 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2021/02/02/kolme-kuvaa-2020-luvun-yhteisoista-ja-yhteisollisyydesta/>

Kansallisarkisto. Arkistojen Portti. Lestadiolaisuus. Viitattu 10.10.2022
<https://portti.kansallisarkisto.fi/fi/aineisto-oppaat/lestadiolaisuus>

Opetushallitus/Utbildningsstyrelsen. Yhteisöllisyys. Viitattu 13.12.2022
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>